

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора

Журби Ігоря Євгеновича

на дисертаційну роботу Кальницької Марини Олександрівни на тему:
«Організаційно-культурні ресурси міжнародного туристичного бізнесу»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

На сучасному етапі розвитку міжнародного туристичного бізнесу питання розвитку та ефективного використання корпоративних ресурсів набуває все більшої актуальності. Щорічний ріст туристичних потоків, транснаціоналізація бізнесу, посилення конкуренції, активний розвиток інформаційних технологій, інтернет-платформ та соціальних мереж вимагають від суб'єктів світового господарства інноваційних інструментів управління бізнесом. За цих умов актуальною є задача формування та розвитку організаційно-культурних ресурсів міжнародного туристичного бізнесу, які забезпечують ефективність внутрішніх корпоративних процесів та адаптацію бізнесу до умов динамічно зростаючого ринку. У зв'язку з цим процес формування та розвитку організаційно-культурних ресурсів повинен включати сучасні інноваційні, управлінські та технологічні механізми формування та посилення ресурсного потенціалу міжнародного туристичного бізнесу.

Зазначене зумовлює актуальність теми дисертаційної роботи та важливість поставлених завдань. Поглиблення теоретико-методологічних основ дослідження чинників розвитку організаційно-культурних ресурсів міжнародного туристичного бізнесу в контексті викликів і тенденцій глобального середовища, що є метою дисертації М.О. Кальницької, має важливе наукове та практичне значення.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація М.О. Кальніцької є складовою частиною комплексної наукової теми Національної металургійної академії України «Методологія управління підприємств різних організаційно-правових форм і форм власності» (номер державної реєстрації 0107U001146; 2006-2017 рр.), у межах якої здійснено дослідження факторів розвитку організаційно-культурних ресурсів, визначено управлінські інструменти впровадження організаційних змін.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, які представлені у дисертації М.О. Кальніцькою, є достатньо обґрунтованими, що підтверджується опрацюванням значної кількості праць вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, використанням великого обсягу статистичної інформації за темою дослідження, належною апробацією результатів дослідження. Рівень проведеного дослідження дає можливість стверджувати про глибоку обізнаність дисертантки науково-практичними розробками провідними зарубіжними вченими, щодо вивчення проблематики розвитку ресурсів міжнародного туристичного бізнесу.

Інформаційною базою дослідження є міжнародні та вітчизняні законодавчо-нормативні акти, дані Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Організації економічного співробітництва та розвитку, Всесвітнього економічного форуму, Європейського банку реконструкції та розвитку, Державної служби статистики України, тематичні збірники й довідники, монографічна та періодична література, результати власних досліджень автора.

М.О. Кальніцька грамотно використала багато методів наукового дослідження, а саме: історико-логічний – при дослідженні природи

організаційно-культурних ресурсів, еволюції відповідного напрямку економічної думки, міжнародного досвіду регулювання соціально-трудових відносин міжнародного бізнесу; класифікаційно-аналітичний – при дослідженні передумов розвитку організаційно-культурних ресурсів; порівняльний, морфологічний, системний аналіз – при класифікації типологій та методів якісної та кількісної оцінки організаційної культури туристичного бізнесу; структурно-факторний аналіз – при оцінці сучасного стану міжнародного туристичного ринку та структурно-компаративний аналіз – при систематизації драйверів розвитку організаційно-культурних ресурсів; для розробки механізму розвитку, яких було використано методи спостереження, інтерв'ю, аналізу і синтезу, онлайн-анкетування, методи порівняння, метод якісного оцінювання, логічний аналіз для діагностики стану розвитку організаційно-культурних ресурсів міжнародного та вітчизняного туристичного бізнесу.

Використання такого інструментарію дослідження дозволило дисертантці вирішити поставлені завдання і сформулювати обґрунтовані висновки, зокрема, дати визначення новій економічній категорії «організаційно-культурні ресурси міжнародного туристичного бізнесу»; розробити критеріальний підхід до оцінювання ступеня розвитку організаційно-культурних ресурсів міжнародного туристичного бізнесу; удосконалити методичний інструментарій дослідження організаційно-культурних ресурсів міжнародного туристичного бізнесу на основі принципу керованості змін елементів структури ресурсів; узагальнити науково-теоретичні засади дослідження міжнародного туристичного бізнесу через формалізацію механізму розвитку організаційно-культурних ресурсів; виявити драйвери розвитку організаційно-культурних ресурсів міжнародного туристичного бізнесу та систематизувати їх у три групи: економічні, соціальні, технологічні; визначити загальні тенденції розвитку міжнародного туристичного бізнесу; обґрунтувати особливості формування міжнародного туристичного бізнесу в Україні через діагностику стану розвитку

організаційно-культурних ресурсів суб'єктів вітчизняного ринку.

Достовірність та обґрунтованість основних наукових положень дисертаційної роботи М.О. Кальніцької підтверджується також їх апробацією на науково-практичних конференціях, публікаціями у наукових фахових виданнях, за кордоном, у наукових періодичних виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, використанням у практичній діяльності державними установами і закладами, а також у навчальному процесі.

4. Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, їх новизна

Результати проведених автором наукових досліджень характеризуються новизною, що в комплексі спрямована на поглиблення теоретико-методичних основ дослідження чинників розвитку організаційно-культурних ресурсів міжнародного туристичного бізнесу в контексті викликів і тенденцій глобального середовища.

Проведене дослідження дає змогу сформулювати низку висновків і рекомендацій науково-теоретичного та практичного змісту. Зокрема, слід відзначити запропоноване автором визначення сутності поняття «організаційно-культурні ресурси міжнародного туристичного бізнесу» як економічного базису формування організаційної культури гостинності, необхідного для створення якісної онлайн-репутації та брендового стилю надання туристичних послуг з метою зростання їх прибутковості та інвестиційної привабливості в глобальному конкурентному середовищі (підрозділ 1.1, стор. 54).

Удосконалений методичний інструментарій дослідження організаційно-культурних ресурсів міжнародного туристичного бізнесу на основі принципу керованості зміни елементів структури ресурсів за суб'єктивними та об'єктивними ознаками (підрозділ 3.1, стор. 150-153), на основі якого було проведено аналіз організаційно-культурних ресурсів туристичного бізнесу

Дніпропетровської області (підрозділ 3.2, стор. 163-166).

Основним науковим результатом, що характеризується новизною, є запропонований автором критеріальний підхід до оцінювання ступеня розвитку організаційно-культурних ресурсів міжнародного туристичного бізнесу, який передбачає їх діагностику на основі розрахунку індексу організаційної культури туристичного бізнесу та визначення якості за рівнями «високий», «середній» та «низький» згідно сформованої матриці, що дозволяє здійснювати моніторинг стану та прогноз потенціалу онлайн-репутації суб'єктів міжнародного туристичного бізнесу на глобальному та локальних ринках (підрозділ 3.1, стор. 143-153). Встановлено, що методика дослідження стану розвитку організаційно-культурних ресурсів має включати сукупність наукових прийомів і методів (аналіз поточного стану організаційно-культурних ресурсів, позитивних і негативних аспектів результатів діяльності; діагностику структури організаційно-культурних ресурсів, визначення критеріїв моніторингу реалізації програми розвитку організаційно-культурних ресурсів бізнесу для оперативного коректування) та враховувати специфічні особливості галузі, завдяки чому може бути забезпечено об'єктивність результатів та оцінено їх вплив на економічну ефективність міжнародного туристичного бізнесу.

Автором запропоновано механізм розвитку організаційно-культурних ресурсів міжнародного туристичного бізнесу (підрозділ 3.3, стор. 172-176), особливістю якого є комплекс інструментів, використання яких поєднано в управлінський процес, що складається з 6 етапів (аналітично-інтегруючого, адаптивного, регламентуючого, мотивуючого, нормативного та реактивного) з урахуванням специфіки туристичної галузі. Використання розробленого механізму сприятиме забезпеченню комплексного підходу до розвитку ресурсного потенціалу міжнародного туристичного бізнесу.

Все вищевикладене дає підстави зробити висновок, що поставлені автором мету та завдання дисертації виконані. Висновки, сформульовані у дисертаційній роботі, відповідають її змісту, підтверджують глибину та

наукову оригінальність проведеного дослідження.

5. Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи

Теоретична цінність роботи полягає у поглибленні теоретико-методологічних основ дослідження чинників розвитку організаційно-культурних ресурсів міжнародного туристичного бізнесу в контексті викликів і тенденцій глобального середовища.

Основні положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, відрізняються новизною і створюють підґрунтя для подальших досліджень впливу впроваджених управлінських інструментів на економічну ефективність міжнародних корпорацій, забезпечують методичну основу для оцінювання стану розвитку організаційно-культурних ресурсів міжнародного туристичного бізнесу та відіграють важливу роль у формуванні механізму розвитку ресурсного потенціалу міжнародних готельних мереж з урахуванням виявлених тенденцій у процесах розвитку міжнародного туристичного ринку.

Одержані у процесі дослідження результати – це методичні та практичні рекомендації щодо формування механізму розвитку організаційно-культурних ресурсів міжнародного туристичного бізнесу. Науково-методичні та практичні рекомендації знайшли застосування у практичній діяльності Дніпропетровської торгово-промислової палати в практичних заходах щодо оцінки організаційної культури туристичного сектору економіки Дніпропетровської області (довідка №727/01-07 від 18.06.2018); туристичної агенції ТОВ «АСТРА ТРЕВЕЛ» з метою розвитку організаційно-культурних ресурсів при формуванні міжнародних зв'язків (довідка №1 від 10.10.2018). Науково-методичні розробки дослідження ступеня розвитку організаційно-культурних ресурсів міжнародного бізнесу використовуються у навчальному процесі кафедри менеджменту та туристичного бізнесу Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (довідка №88-903-830 від

22.11.2018) при формуванні робочих програм, проведенні практичних та семінарських занять із дисциплін «Інфраструктура туристичних ринків», «Організація міжнародного туризму», «Міжнародний туризм», «Моніторинг міжнародних туристичних ринків», «Управління міжнародним туристичним бізнесом».

6. Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в опублікованих роботах автора

Основні результати дослідження М. О. Кальницької, які покладено в основу її кандидатської дисертації, викладено у 18 наукових працях, з них у наукових фахових виданнях України – 5 статей, у наукових періодичних виданнях інших держав – 1 стаття, 10 публікацій за матеріалами науково-практичних конференцій та участь у двох колективних монографіях.

Автореферат дисертації відображає її зміст та не містить положень, які не досліджені в роботі.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Поряд з викладеними позитивними характеристиками дисертаційної роботи, вона не позбавлена певних недоліків та дискусійних положень. Зокрема, вважаємо за необхідне надати такі зауваження:

1. На стор. 65. автор відзначає, що «організаційно-культурні ресурси бізнесу трансформуються при виході їх діяльності за національні межі». Погоджуючись з даним твердженням, на наш погляд, доцільно було б вказати на локальні особливості таких трансформацій (масштаби та форми), зокрема, якщо бізнес поширюється в напрямі високої конкуренції і навпаки.

2. Не заперечуючи наукову послідовність та логіку структури дисертаційної роботи, на наш погляд, посилання на наукові джерела у третьому розділі щодо типології організаційних структур (стор.141-142)

доцільно було б викласти в п.1.3. при обґрунтуванні методології дослідження.

3. На основі кореляційного аналізу (стор. 134-135) автор зазначає, «що рівень заповнюваності як умовний індикатор ефективності діяльності менеджменту і персоналу готелю, а отже і його організаційно-культурних ресурсів, демонструє більший зв'язок з вартістю акцій, аніж з рівнем доходу корпорації». Відзначаючи наукову новизну отриманого результату, на наш погляд, доцільно було б пояснити економічний зміст виявленого феномену.

4. При дослідженні драйверів впливу на формування організаційно-культурних ресурсів, автором зроблено висновок, що «розвиток адаптивних організаційних культур в міжнародному туристичному бізнесі» підвищить конкурентоспроможність та відповідність його ринковим вимогам для перетворення досвіду споживачів у контакт з клієнтами» (стор.138). Значимість отриманих результатів була б більш довершеною у разі аналізу інших організаційних культур.

5. Погоджуючись з аргументованістю та логікою розробленого критеріального підходу оцінювання розвитку організаційно-культурних ресурсів у міжнародному туристичному бізнесі (п.3.1), на наш погляд, доцільно було б застосувати метод ранжування запропонованих показників, оскільки вони мають досить великий діапазон зміни.

6. Автором розроблено механізм формування організаційно-культурних ресурсів туристичного бізнесу, який представляє собою комплекс інструментів, використання яких поєднано в управлінський процес, що складається з 6 етапів: (аналітично-інтегруючого, адаптивного, регламентуючого, мотивуючого, нормативного та реактивного) (стор.176). Проте, маємо зауважити, що за змістом етапів та інструментарію наукова розробка автора більшою мірою відповідає процесу формування організаційної культури.

Втім, необхідно зазначити, що вказані недоліки та зауваження в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, а наявність

дискусійних положень свідчить про її складність і актуальність.

8. Відповідність дисертації встановленим нормативним вимогам

Міністерства освіти і науки України

Структура дисертаційної роботи логічна, традиційна: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Повний обсяг дисертації становить 246 сторінок комп'ютерного тексту, обсяг основного тексту становить 171 сторінку. Робота містить 23 таблиці, 35 рисунків, 24 додатки (на 27 сторінках). Список використаних джерел налічує 216 найменувань (на 27 сторінках).

Робота виконана у науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності. За обсягом, змістом, структурою, повнотою викладу результатів, оформленням вона відповідає встановленим вимогам. Зміст автореферату адекватно відображає основні положення дисертації.

9. Загальні висновки по дисертаційній роботі

Дисертація М.О. Кальніцької «Організаційно-культурні ресурси міжнародного туристичного бізнесу» є завершеним науковим дослідженням, містить нове вирішення актуального науково-практичного завдання, що полягає в поглибленні теоретико-методологічних основ дослідження чинників розвитку організаційно-культурних ресурсів міжнародного туристичного бізнесу в контексті викликів і тенденцій глобального середовища.

Обрану тему розкрито, мету досягнуто повністю, завдання роботи вирішено. Дисертаційна робота за змістом та науковим рівнем відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Зміст автореферату у повній мірі відповідає основним положенням дисертаційної роботи. Тема дисертації відповідає паспорту спеціальності 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

На підставі проведеного аналізу доцільно зробити висновок, що дисертаційна робота «Організаційно-культурні ресурси міжнародного туристичного бізнесу» відповідає нормативним вимогам чинного «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567, зі змінами і доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів від 19 серпня 2015 р. №656, від 30 грудня 2015 р. №1159 та від 27 липня 2016 р. № 567, які ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, а її автор – Кальніцька Марина Олександрівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародних відносин та туризму
Хмельницького національного університету
Міністерства освіти і науки України

І.С. Журба

Підпис засвідчую:

Учений секретар,
кандидат технічних наук,
Хмельницького національного університету

Л.І. Тебляшкіна